

LA MATÉ PORQUE (ME INCULCARON QUE) ERA MÍA...

JORNADES SOBRE VIOLÈNCIA DE GÈNERE (La Caixa, 29 i 30 de novembre de 2006)

Catalina Thomàs Galmés

El passats dies 29 i 30 de novembre es varen celebrar a l'auditori de La Caixa les VII Jornades organitzades per la Policia Local i l'Ajuntament de Palma. Enguany el tema de les ponències ha estat la violència de gènere.

El títol de les Jornades va ser *La violència contra les dones: educar per prevenir*. Hi acudiren gairebé 190 participants, pertanyents a diferents àmbits: policies locals, nacionals, docents, assistents/es socials, psicòlegs i psicòlogues, estudiants de la UIB, etc.

Després de la inauguració de les Jornades va fer la conferència marc la Sra. Rosa Méndez, integrant de l'Equip de Dones d'Amnistia Internacional. Méndez va destacar el fet que la violència contra les dones constitueix un atemptat contra els drets humans i que com a tal està descrita a l'ONU.

Amnistia Internacional va començar a tractar el tema de la violència de gènere cap a l'any 2002. Cada quatre anys la Convenció de la Dona, pertanyent a l'Organització de Nacions Unides i dins la qual participa Amnistia Internacional, elabora un Informe que fa arribar als estats amb les corresponents recomanacions d'esmena i canvi. Concretament l'Informe de AI té per títol *Més drets, els mateixos obstacles* i emfasitza el fet que la violència de gènere és un problema de salut pública, que la majoria de les dones maltractades no denuncien, però sí que passen per un centre mèdic i que des d'aquest àmbit es pot treballar i es pot fer una bona incidència sobre el problema.

Amnistia va fer també propostes en el debat parlamentari per a l'aprovació de la Llei Integral de 2004 aprovada a l'Estat espanyol (en vigor des del 29/01/06 i, en alguns aspectes, a partir del mes de juny de 2006).

"...el problema fonamental es troba entre el moment de la denúncia i el judici, quan les dones se senten més desamparades."

Algunes de les propostes d'Amnistia són:

- Elaborar un Pla Nacional sobre Violència de Gènere.
- Fer un catàleg de mesures de formació per als i les professionals de l'àmbit sanitari i judicial.
- Afavorir la col·laboració entre els àmbits sanitari, policial i judicial.
- Dotar dels recursos necessaris els centres mèdics (atenció primària, hospitals...).

- Garantir l'assistència psicològica i lletrada a les dones maltractades abans de formalitzar la denúncia, perquè coneguin exactament les implicacions que tindrà fer-la.
- Incidir molt especialment a les dones procedents de l'àmbit rural, les dones discapacitades i les immigrants, ja que totes elles es troben en inferioritat de condicions a l'hora d'acreditar-se com a víctimes. En els casos de les dones immigrants, s'hi afegeix la circumstància que la majoria són il·legals, de manera que, feta la denúncia, han de ser per llei expulsades de l'Estat.
- Establir uns estàndards mitjans per a totes les comunitats autònomes, ja que existeixen diferències flagrants dins les CCAA de l'Estat espanyol.
- Seguir correctament els protocols a l'hora d'elaborar les ordres d'allunyament, de manera que les víctimes se sentin protegides en tot moment, ja que el problema fonamental es troba entre el moment de la denúncia i el judici, quan les dones se senten més desamparades.
- Aconseguir un clima d'intimitat en el moment de la formulació de la denúncia en els jutjats. Sobretot, evitar que les víctimes hagin de declarar davant l'agressor.
- No criminalitzar les dones: són víctimes i no han de ser culpabilitzades en cap cas. En els casos de violència psicològica, en molts de casos no es dona una total credibilitat a les dones.
- Implantar unitats forenses a tots els jutjats i fer que les seves conclusions serveixin de manera efectiva en els judicis i que es puguin detectar possibles falses denúncies.
- Realitzar les reparacions econòmiques a les víctimes, reconegudes per l'ONU, i que en la majoria dels casos les dones no demanen, ja esgotades per tot el procés.
- Incloure aquesta problemàtica en el currículum de la nova assignatura "Educació per a la Ciutadania".

- Evitar els judicis ràpids perquè no poden provar el caràcter habitual del delicte, bàsic en els casos de maltractament a les dones.

(Podeu trobar l'Informe a la plana www.actuaconamnistia.org)

A la taula rodona posterior hi participaren la Sra. Aina Beltran, policia local de Palma; la Sra. Antònia Barrés, del Programa Dinàmica Educativa de l'Ajuntament de Palma; la Sra. Joana Rosselló Morales, directora general de Planificació, Innovació i Formació de Professorat, la Sra. Isabel Llinàs, directora de l'Institut Balear de la Dona, la Sra. Margalida Verger, de l'Oficina de Víctimes del Delicte i la Sra. Margalida Ferrando, regidora de Serveis Socials de l'Ajuntament de Palma.

"...s'intenta assegurar l'escolarització immediata als fills i filles de les víctimes que han hagut de canviar de residència..."

Aina Beltran va destacar el fet que les dones maltractades reben una atenció sensible i ràpida; la policia les acompanya en tot moment -reben tutorització individual- i es fa un seguiment dels casos de forma coordinada entre vuit persones.

Antònia Barrés explicà els diferents programes i activitats sobre el tema de la violència de gènere que

es fan des de l'Ajuntament de Palma dins el Programa de Dinàmica Educativa: "Anam a Sitges", "Dones de Palma, les grans desconegudes", "Créixer junts", etc.

Joana Rosselló Morales emfasitzà el fet que, des de la Conselleria, es proposen cursos de Formació Permanent del Professorat, s'intenta assegurar l'escolarització immediata als fills i filles de les víctimes que han hagut de canviar de residència i es redacten tots els documents amb un llenguatge no sexista. La Conselleria ha editat un Programa amb cinc unitats didàctiques (més de seixanta activitats) que, de manera transversal, es pot aplicar a totes les etapes educatives. Es proporcionaran monitors als centres que vulguin participar voluntàriament en el projecte.

Isabel Llinàs va parlar dels serveis que ofereix l'Institut Balear de la Dona: des de l'Institut es coordinen totes les ordres de protecció de la CAIB. Allà es té tota la informació sobre les víctimes i se les informa sobre els drets que tenen.

És molt important que les víctimes rebin una assistència lletrada de qualitat a l'hora de formular la denúncia. Per això, l'Institut de la Dona té també punts d'informació jurídica que faciliten l'ajuda pertinent en cada cas.

Existeix una forta coordinació entre l'Institut de la Dona i les administracions públiques (Govern, Consells Insulars, Ajuntaments), així com amb la policia, la guàrdia civil, jutjats, fiscalia, etc.

L'Institut té una xarxa de cases d'acollida arreu de les Illes Balears; tres a Mallorca, una a Menorca i una a Eivissa, amb un total de 157 places. Els fills i filles de les dones maltractades també hi poden viure. Les dones reben assistència psicològica continuada, tant de forma individual com grupal.

Se cerca l'autonomia de les dones, de tal manera que, a través d'un conveni amb l'IBAVI, se'ls lloguen pisos amb uns preus preferents. Durant el primer any l'Institut Balear de la Dona les avala. Encara no s'han trobat amb cap cas d'impagament.

Margalida Verger va destacar l'Oficina de Víctimes del Delicte del jutjat de Via Alemanya com la que té més moviment, d'un total de deu oficines. El 30 d'octubre de 2006 s'havien assistit quatre-cents vint-i-una dones. Les víctimes reben cinc sessions gratuïtes d'assistència psicològica i acompanyament i assessorament jurídic.

Margalida Ferrando va parlar d'un tema molt preocupant: en la majoria dels casos, tant les víctimes com els agressors són gent molt jove. Destacà que la causa de la violència de gènere és el poder de l'home sobre la dona. Per tal de tractar això, s'ha posat en marxa un programa adreçat no a les víctimes, sinó als maltractadors. De moment està destinat a homes que compleixen una sèrie de requisits, com són no tenir addiccions ni problemes mentals.

Per altra banda, i conjuntament amb el Col·legi de Psicòlegs i Psicòlogues, es comença a treballar en un programa per preparar els infants per anar a declarar en un judici.

"...ens trobam en una societat amb uns valors definits sobre les relacions de poder dels homes sobre les dones."

A la taula rodona de dia 30 hi assistiren la Sra. Àngels Cardona, mestra, poetessa i representant del Secretariat de la Dona de l'STEI-i; la Sra. Nina Parrón, feminista des dels devuit anys; la Sra. Francisca Mas, advocada i presidenta del Lobby de dones; la Sra. Marisa Goñi, Secretària d'Organització del Sindicat de Periodistes i guanyadora d'un premi per la publicació *CIA Airlines*; la Sra. Saliha Souleimani, mediatora intercultural i membre del col·lectiu d'immigrants d'origen magribí a les Illes Balears i, finalment, el Sr. Miquel Àngel Lladó, president de l'ONG *Homes contra la violència de gènere*.

Àngels Cardona reivindicà que el tema de l'educació contra la violència de gènere no ha de recaure exclusivament sobre els i les mestres, professors i professores; no estan en realitat formats per poder fer de forma efectiva aquesta tasca. Existeix una gran hipocresia social: per una banda, volem lluitar

contra aquest tema; d'altra, oferim als nins i nines diàriament escenes violentes en els mitjans de comunicació, els deixam jugar amb les consoles de joc a jocs violents... ens trobam en una societat amb uns valors definits sobre les relacions de poder dels homes sobre les dones.

Aquestes relacions de poder es veuen encara a les aules: s'ha aconseguit una igualtat formal, però no real; en realitat no treballam coeducant; existeix un currículum ocult que es manifesta a les classes i contra el qual s'ha de treballar fermament.

Nina Parrón parlà del tràfic internacional de dones, un tema flagrant que es dona dins i fora de les nostres fronteres. De nord a sud es dona el turisme sexual; de sud a nord la prostitució, el servei domèstic i els llocs de feina més baixos del sector de l'hostaleria. A mesura que una dona de l'est europeu creua fronteres cap al sud d'Europa, el seu preu en el mercat de la prostitució augmenta. Les dones són enganyades i raptades. En molts casos són les seves pròpies famílies, empobrides, les que les venen. Solen travessar els Balcans a peu, són violades de manera continuada -un sector de clients important és el format pels soldats de l'OTAN- i arriben tan atemorides a les cases de prostitució que no s'atreveixen a intentar escapar. En el conjunt de l'Estat espanyol proliferen de cada vegada més els anomenats *hipermercats del sexe*. A més, les màfies reclamen sumes grosses de diners per pagar el viatge que han fet, evidentment enganyades i pensant que anaven a trobar una feina digna per viure millor.

Moltes vegades es produeix entre les dones l'anomenada *síndrome d'Estocolm* respecte dels seus captors. Les dones fan feina setze hores diàries sense cap dia de descans -excepte els dies que tenen el cicle menstrual.

Les dones prostitutes són tractades com si fossin delinqüents, quan en realitat són víctimes i, per tal de preservar la seva integritat, en molts casos se les ajuda a "desaparèixer"...

Parrón advocà per l'abolició de la prostitució, seguint el compromís que va adquirir l'ONU l'any 1949 i que encara no s'ha complert.

Francisca Mas exposà breument la història del feminisme: Simone de Beauvoir el va definir en el seu moment com *una forma de vida individual i una lluita col·lectiva*. La base de la lluita és combatre el sistema patriarcal, segons el qual es considera la dona com un ésser inferior.

Durant la Revolució Francesa (1789) un moviment de dones presentà un quadern de queixes a l'Assemblea General, perquè la gran millora que considerava tots els homes ciutadans i iguals deixava de banda el col·lectiu femení. Les represàlies arribaren aviat: es prohibí a les dones reunir-se i algunes fins i tot foren guillotinades.

"La família fou durant molt de temps el destí natural de les dones, les quals depenien en tot i per a tot dels seus marits..."

En el segle XIX es duu endavant el moviment sufragista, el qual demana el vot per a la dona. S'aconsegueix per primera vegada a Anglaterra, després de la Primera Guerra.

En el segle XX les dones aconseguixen drets polítics, però en realitat només tenen a l'abast un sostre de vidre. Contra aquest fenomen es posen en marxa les polítiques de discriminació positiva de la dona i les llistes paritàries.

Es comença a parlar del concepte de *gènere*, i es defineix com una construcció cultural. El feminisme

pretén fer visible una realitat que en molts casos resta oculta dins les famílies. La família fou durant molt de temps el destí natural de les dones, les quals depenien en tot i per a tot dels seus marits, que completaven la personalitat jurídica de les seves dones.

No és fins l'any 1989 que s'organitza una Comissió d'Expertes al Senat i s'estableix un nou tipus penal: la lluita contra la violència de gènere.

La Llei Orgànica de 2004 reconeix que la violència de gènere afecta els drets humans de les víctimes i constitueix un greu problema social.

Marisa Goñi parlà del problema de la violència de gènere com una realitat nova que cal tractar de la forma adequada en els mitjans de comunicació, ja que tenen una gran incidència social. Les paraules, segons Goñi, creen univers.

El sector de periodistes es troba amb una manca de pautes per tractar el tema. Tot i així, s'ha establert un decàleg des del Sindicat de Periodistes: donar testimonis que dones que hagin superat positivament el problema; no presentar mai els casos com a fets aïllats, sinó com a ferides socials; evitar comentaris que puguin justificar d'alguna manera els agressors; no crear sensacionalisme amb l'ús de determinats tipus i mides de lletra o determinades fotografies; garantir al màxim la intimitat de les víctimes; fer

reportatges i articles on exvíctimes expliquin com sortir del problema; fer entendre que una dona maltractada és un problema social; anunciar els serveis que s'ofereixen a les dones i oferir pautes de comportament per prevenir aquesta problemàtica.

Saliha Souleimani destacà que dins la societat marroquina la violència de gènere es considera part de l'àmbit privat i gaudeix de certa acceptació social. La Llei marroquina no la penalitza. Quan les dones marroquines vénen a Europa en molts casos denuncien els maltractaments de què són objecte, però de seguida reben fortes pressions per retirar les denúncies i normalment tornen a conviure amb l'agressor. De vegades els agressors s'inhibeixen una mica després de viure aquest procés i passen a la violència psicològica, deixant una mica de banda la física.

Miquel Àngel Lladó fou un dels fundadors, l'any 2000, de l'ONG *Homes contra la violència masclista*. El seu plantejament inicial fou que els homes havien de deixar de ser silencis, ja que el silenci fa còmplices els i les que no denuncien.

Va destacar el fet que moltes vegades el maltractador és un home formidable fins que entra dins ca seva, on fa insuportable la convivència amb la seva família.

Entre les activitats de l'ONG es troba la manifestació pública que es realitza a la plaça de les Tortugues de Palma cada vegada que una dona mor a l'Estat espanyol víctima de la violència de gènere (enguany ja hi ha hagut seixanta-nou víctimes); tallers diversos i, sobretot, la presència de la seva veu en els mitjans de comunicació.

Els i les assistents a les Jornades realitzaren multitud de preguntes i aportacions interessants, entre les quals podem destacar les següents:

"Les classes més desfavorides pateixen més la violència física."

Davant la pregunta de quines classes socials presenten més casos de violència de gènere, ens trobam amb el fet que no hi ha distincions pel que fa a aquest tema, però sí que hi ha més casos de violència psicològica entre les classes més altes. Les

classes més desfavorides pateixen més la violència física. El que passa és que les classes més afavorides tenen més recursos per sortir del problema. Contràriament al que pot semblar, països tan avançats com Finlàndia o Suècia presenten un altíssim nombre de casos. A Rússia hi hagué 14.000 dones assassinades l'any passat. En tot l'Estat només hi ha una casa d'acolliment...

Altres comentaris que sorgiren entre el públic foren:

La necessitat de treballar la discriminació oculta que es produeix a les escoles i als instituts.

La possibilitat que els estats siguin sancionats si no compleixen allò prescrit per l'ONU en matèria de violència de gènere.

La necessitat de treballar de forma sistemàtica el masclisme interioritzat entre els i les nostres adolescents.

La necessitat que els jutjats específics no estiguin només oberts de 8 a 15 hores i que tinguin més recursos humans per fer front a la ingent tasca que tenen.

La cabdal introducció de nous hàbits de comportament en les bases socials, la inversió en voluntariat social que realitzaria educació informal i que resultaria molt rendible.

És molt important que, des de les administracions públiques, es tracti el tema de la violència de gènere com allò que és en realitat: una violació de drets humans.

És important la conscienciació de la societat civil i la direcció dels esforços de tots i totes cap a la superació d'aquest problema. □